

KALA- JA RIISTARAPORTTEJA nro 175

Kari Muje

Vapaa-ajan kalastuksen kehittäminen

**Intressiryhmien näkökulmia
Keski-Suomessa**

Enonkoski 2000

RIISTAN- JA KALANTUTKIMUS

Kari Muje

Vapaa-ajan kalastuksen kehittäminen - intressiryhmien näkökulmia Keski-Suomessa

Tutkimusraportti

Kalavedenomistajan profiili (312103)

Vapaa-ajankalastuksen toimijoiden yhteistyön kehittäminen on havaittu alan yleisen kehittämisen ja taloudellisen hyödyntämisen kannalta tarpeelliseksi toimenpiteeksi. Tässä raportissa tuodaan esille vesialueiden käyttäjä- ja omistajaryhmien sekä kalatalousviranomaisen, kalatalousneuvonnan, kalatutkimuksen ja paikallis- ja aluetason päättäjien näkemyksiä vapaa-ajankalastuksen kehittämisestä ja siihen liittyvistä asenteellisista, tiedon kulkuun ja päätöksentekoon osallistumiseen liittyvistä kysymyksistä Keski-Suomessa kahdella kalastusalueella. Raportti on osa valtakunnallista Kalavedenomistajan profiili - tutkimushanketta.

Vapaa-ajankalastuksen kehittäminen, paikallinen ja alueellinen päätöksenteko, teemahaastattelu.

Kala- ja riistaraportteja 175

951-776-258-5

1238-3325

27 s.

suomi

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos
Saimaan kalantutkimus ja vesivijely
Laasalantie 9
58175 EnonkoskiRiista- ja kalatalouden tutkimuslaitos
PL 6
00721 Helsinki

puh. 0205 751 600 faksi 0205 751 609

Puh. 0205 7511 Fax 0205 751 201

Sisällys

1. HANKKEEN LÄHTÖKOHDAT JA TAVOITE.....	1
2. VAPAA-AJANKALASTUKSEN TOIMIJOIDEN SUHTEET: TAUSTAA.....	2
3. KOHDEALUEET, KOHDERYHMÄT JA MENETELMÄ.....	3
4. PAIKALLIS- JA ALUETASON PÄÄTÖKSENTEKO JA VAPAA- AJANKALASTUKSEN KEHITTÄMINEN	6
4.1. Vesialueiden käytön ja hallinnon suurin ongelma	6
4.2. Kalastuskuntien toimintaan liittyvät kysymykset	7
4.3. Kalastusalueen toimintaan liittyvät kysymykset	10
4.4. Toimijoiden väliset yhteydet.....	13
4.5. Tietoon ja sen käyttöön ja välittymiseen liittyvät kysymykset	15
4.6. Vapaa-ajankalastuksen kehittäminen.....	19
5. JOHTOPÄÄTÖKSIÄ.....	25
6. LÄHTEET	27

1. Hankkeen lähtökohdat ja tavoite

Suomalaisten lukuisista luontoon liittyvistä harrastuksista vapaa-ajankalastus lienee monipuolisin. Sitä harrastetaan monin eri tavoin, ympäri vuoden ja monenlaisissa ympäristöissä. Vapaa-ajankalastajien määrä on Suomessa pysynyt viime vuosina pysynyt korkeana, noin 40% väestöstä käy kalassa vähintään kerran vuodessa (RKTL 1993, 2000), ja aktiiviharrastajia on noin 200 000. Vapaa-ajankalastuksen taloudellinen merkitys on saaliin arvossa mitattuna ohittanut ammattikalastuksen (RKTL 1996). Harrastuksen virkistysellinen hyöty heijastuu laajalti koko yhteiskuntaan. Vapaa-ajankalastus on taloudellisesti varsinkin maaseudun sivuelinkeinotoiminnassa potentiaalinen sektori, jonka kehityksen kannalta avainasemassa ovat vesialueiden omistajat ja kalastusalueet.

Tässä raportissa esitetään erilaisten intressiryhmien edustajien näkökulmia vapaa-ajankalastuksen ja siihen vaikuttavien toimijoiden yhteistyön kehittämiseen. Onko siihen tarvetta, mahdollisuuksia ja mitä kehittämistoimenpiteet edellyttävät eri toimijoilta? Miten vesialueiden omistajat ja kesämökkiläiset suhtautuvat vapaa-ajankalastajiin ja -kalastukseen ja sen taloudelliseen merkitykseen? Millainen käsitys vapaa-ajankalastajilla on kalastuskuntien ja kalastusalueiden toiminnasta?

Hankkeen lähtökohtana oli Keski-Suomen vapaa-ajankalastuksen kehittämissuunnitelman v. 1998-2002 suositus vapaa-ajankalastuksen toimijoiden yhteistyön lisäämiseksi (Lehtinen 1998). Yhteistyön kehittämisen lähtökohdaksi on tarpeen selvittää, missä määrin eri toimijat pitävät tarpeellisena kehittämistoimenpiteitä, ja miten eri intressiryhmien edustajat asennoituvat vapaa-ajankalastuksen kehittämiseen. Tavoitteena on esittää toimijoiden näkemyksiä, sekä etsiä niistä yhdistäviä tekijöitä. Niiden avulla raportin loppuosassa muodostetaan vapaa-ajan kalastuksen kehittämiseen liittyviä toimenpide-ehdotuksia.

Keski-Suomen hanke liittyy Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen valtakunnalliseen vapaa-ajankalastuksen tutkimushankkeeseen, joka toteutetaan vuosina 1998-2002. Tutkimushankkeessa selvitetään vapaa-ajankalastuksen sisällön, taloudellisen arvon ja vapaa-ajankalastajan elinkaaren lisäksi vesialueiden paikallis- ja aluehallintoon, käyttöön ja omistukseen liittyviä kysymyksiä. Keski-Suomen hankkeen kohdealueet toimivat yhtenä viimeksi mainitun RKTL:n osaprojektin kohdealueena rannikon, Itä-Suomen ja jokikalastusalueiden rinnalla. Keski-Suomen valintaperusteena RKTL:n valtakunnallisen 'Kalavedenomistajan profiili' -hankkeen tapaustutkimukseksi oli alueellinen edustavuus sekä se, että maakunnan kalastusalueet ovat vapaa-ajankalastuksen kannalta keskimääräistä paremmin toimivia, ns. käyttäjäsuuntautuneita kalastusalueita (Sipponen 1995).

Tämän hankkeen aineiston kokoamis- ja raportointivaiheen rahoitti Keski-Suomen T&E-keskus EMOTR-määrärahalta. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos on vastannut muun muassa hankkeen suunnittelusta ja koordinoinnista.

2. Vapaa-ajankalastuksen toimijoiden suhteet: Taustaa

Maaltamuuton seurauksena suomalainen vapaa-ajankalastajakunta on koko väestön myötä kaupunkilaistunut. Vuonna 1991 Etelä-Savossa tehdyn tapaustutkimuksen mukaan 63% kalastuskuntien osakkaista ja 76% kilpakalastustapahtumiin osallistuneista asui asutuskeskuksissa (Muje 1995a). Asuinpaikan lähistöllä tapahtuvan vapaa-ajan kalastuksen rinnalle on kaupungistumisen myötä sekä kesämökkien määrän ja käyttöajan lisääntyessä (Tilastokeskus 1998; Kasanko 1996) muodostunut loma-paikkaan (ja -aikaan) keskittyvä vapaa-ajankalastus, joka sekkin on luonteeltaan paikallista. Näiden lisäksi vapaa-ajankalastuksen monipuolistuminen ja välinekehitys ovat lisänneet vesialueita käyttäviä intressiryhmiä ja muuttaneet vesialueiden käyttöä monimuotoisemmaksi.

Nykypäivän vapaa-ajankalastuksen motiivit liittyvät usein enemmän luonnon-ympäristöstä nauttimiseen ja virkistykseen kuin kalaan (Leinonen & Lehtonen 1993; Muje 1995a). Vapaa-ajankalastusta ja vesialueiden hoitoa paikallis- ja aluetasolla hallinnoiva järjestelmä, kalastuskunnat ja kalastusalueet, kohtaa vesistöjen monimutkaisen ekologisen kokonaisuuden lisäksi monimuotoistuvan vesialueiden käyttäjäkunnan.

Vapaa-ajankalastuksesta huomattava osa tapahtuu väestön kaupunkilaistumisen seurauksena muualla kuin vakituksella asuinpaikkakunnalla. Matkailukalastusta (kalastusta muualla kuin asuin- tai mökkipaikkakunnalla) oli vuonna 1996 9,6 % vapaa-ajankalastajien kalastuspäivistä (RKTL 1998). Toisaalta kesämökkikytyminen ja kalastuskuntien osakasrakenteen muutos on muodostanut uuden ei-paikallisten osakkaiden intressiryhmän (Muje 1995b), jonka vapaa-ajankalastus oli Etelä-Savossa tehdyn tapaustutkimuksen mukaan noin kaksi kertaa yleisempää kuin väestössä keskimäärin (Muje 1995a). Kesämökkien omistajat ja heidän mökkiensä käyttäjät ovat runsaslukuisin vesien virkistyskäyttäjryhmä, jolla on yhteisiä intressejä sekä vesialueen paikallisten omistajien että ulkopuolisten vapaa-ajankalastajien kanssa.

Kalastusta ja vesialueiden hoitoa koskeva päätöksenteko on perinteisesti keskittynyt paikallistasolle, kalastuskuntiin. Kalastusaluehallinnon myötä monilla alueilla on yhtenäistetty hoito- ja hallintotoimenpiteitä. Esimerkiksi kohdealueilla, kuten Keski-Suomessa yleensä, on ollut varsin kattavat vapakalastuksen yhtenäisluvut kalastus-alue toiminnan alkuvuosista lähtien.

Kalastusalueiden perustamisen keskeisenä tavoitteena oli juuri kalakantojen käytön ja hoidon yhtenäistäminen. Tämä on myös yksi vapaa-ajankalastuksen kehittämisen edellytyksistä. Vapaa-ajankalastuksen tuotteistamisen ja markkinoinnin kohde-ryhmistä suurin potentiaali lienee ei-paikallisissa koti- ja ulkomaisissa vapaa-ajankalastajissa. Ei-paikallisten vapaa-ajankalastajien näkökulmasta kalastuskohteena oleva järvi mielletään pienimmäksi järkeväksi kalastuskohteeksi (Muje 1995a), jolloin lupien saatavuus kokonaiselle järvelle ja mieluummin yhdellä luvalla on tärkeää kohteen kiinnostavuuden kannalta.

3. Kohdealueet, kohderyhmät ja menetelmä

Tutkimuksen kaksi kohdekalastusalueita valittiin edustamaan sekä maakunta-keskuksen (Jyväskylä) läheisyydessä sijaitsevia vesialueita (Pohjois-Päijänne) ja syrjäisempiä vesialueita (Konnevesi-Kuusvesi). Pohjois-Päijänteen kalastusalue ulottuu Jyväskylän kaupungista noin 70 km etelään. Konnevesi-Kuusveden kalastusalueen lähimmät vesialueet (Kuusvesi ja Kynsivesi) ovat noin 35 kilometrin, ja alueen suurin järvi Konnevesi noin 60 kilometrin ajomatkan päässä Jyväskylästä. Myös vesialueen kokonaispinta-alaltaan, kalastuskuntien lukumäärältään ja kokojakaumaltaan nämä kalastusalueet ovat maakunnan vaihtelevia oloja edustavia.

Kohdekalastuskunnat valittiin kummaltakin kohdealueelta siten, että alueen kalastuskunnat jaettiin pinta-alan mukaan neljään alueelle ominaiseen kokoluokkaan (esimerkiksi Pohjois-Päijänteellä suurimpaan yli 2000 ha:n luokkaan kuului vain 3 alueen 42 kalastuskunnasta). Kunkin kokoluokan toimivista kalastuskunnista valittiin satunnaisesti yksi kalastuskunta, kaikkiaan siis yhteensä kahdeksan kalastuskuntaa kahdelta kalastusalueelta.

Hankkeen kohteena ovat kalastuskunnat, kalastusalueet sekä kesäasukkaat. Laajempaa alueellista näkökulmaa edustavat kalatalousviranomaisen sekä useiden kalastusalueiden alueella toimiva kalatutkija. Kalastuskuntien edustajina haastateltiin kahdeksaa esimiestä, ja kesäasukkaiden edustajina saman kalastuskunnan muualla vakituisesti asuvaa kesämökkiläistä (kaikki myös kalastuskunnan osakkaita).

Mökkiläiset valittiin käyttäen hyväksi kalastuskuntien esimiesten tietoa jonkin verran kalastavista mökkiläisistä, jotka olivat myös kalastuskunnan osakkaita. Kahden kalastuskunnan osalta tämä informanttien valintamenettely ei tuottanut tulosta (esimiehen mainitsemia mökkiläisiä ei tavoitettu). Kaksi valituista mökkiläisistä osallistui kalastuskunnan toimintaan, ja toinen heistä kuului kalastuskunnan johtokuntaan. Kalastusalueesta haastatellut informantit olivat isännöitsijä, virkistyskalastajien edustaja sekä Pohjois-Päijänteellä ammattikalastajien edustaja. Toinen haastatelluista isännöitsijöistä oli päätoimeltaan Maatalouskeskuksen kalatalousneuvoja. Kaikkiaan haastatteluja kertyi 22 (ks. luvun loppu). Edellämainittujen tavoitettavuusongelmien lisäksi varsinaisia haastattelusta kieltäytymisiä ei tapahtunut.

Tiedonkeruun menetelmänä käytettiin teemahaastattelua. Menetelmävalinta perustui lähinnä aihepiirin ominaislaatuun: Saatavilla olevan tiedon valossa ei ollut mahdollista muodostaa strukturoitua kyselyä tai haastattelua, joka olisi kattanut aihepiiriin liittyvät intressiryhmien väliset ja kohdealueille ominaiset piirteet; Kalastukseen ja sitä koskevaan päätöksentekoon liittyvät arvot ja asenteet ovat vielä pitkälti tutkimaton kenttä. Teemahaastattelu voi toimia esimerkiksi postikyselyä paremmin tutkimuksissa, joiden kohteella on selvästi leimautunut asema suhteessa muihin toimijoihin. Sitä on sovellettu esimerkiksi perinteen keräyksessä sekä vähemmistöjen tutkimuksessa (Grönfors 1982). Jälkimmäisen kaltaisissa tapauksissa on mahdollista, että kohde suhtautuu tutkimukseen ennakkoluuloisesti, jolloin kyselytyyppisellä menetelmällä seurauksena on usein vähäinen vastausaktiivisuus ja mahdollisesti vastausten ”vääristely” tutkimuksen oletettujen motiivien mukaisesti. Henkilökohtainen kontakti ja teemahaastattelun keskustelunomaisuus lieventävät näitä molempia ongelmia.

Menetelmän työläydestä luonnollinen seuraus on aineiston suhteellinen pienuus. Tästä seuraa se, että tuloksia ei voi yleistää suoraan koskemaan muita kalastusalueita. Tulosten sovellettavuus riippuu aina paikallisista olosuhteista, mutta tiettyjen ehtojen vallitessa (ei-paikallisten osakkaiden huomattava osuus kalastuskuntien osakaskunnasta, suurin osa alueen vesialasta järjestäytyneiden ja toimivien

kalastuskuntien hallinnassa, kalastuskuntien vesialueen helpohko saavutettavuus keskuksesta, vesistöjen hyvä laatu) raportin tulokset lienevät sovellettavissa laajemminkin.

Haastatteluissa käsiteltäviä asioita lähestyttiin keskustelunomaisesti ennalta laaditun väljän teemalistan mukaan. Teemahaastattelumenetelmän keskeinen ajatus on pyrkiä välttämään ennalta laadittujen kysymysten muodostamaa ”valmista kehikkoa”, johon haastateltava helposti kysymyksiin vastaamalla voi mukautua. Teemahaastattelussa haastateltava voi painottaa käsiteltävistä asioista itselleen tärkeimpiä, ja haastattelijalla puolestaan huolehtii että kaikki teemalistassa olevat aihepiirit tulevat käsitellyiksi, sekä tarvittaessa tekee lisäkysymyksiä haastateltavan näkemysten tarkentamiseksi. Haastatteluissa käytetty teemarunko laadittiin jäsentämällä hankkeen tärkeimmät aihekokonaisuudet seuraavasti:

- Haastateltavan kalastustoiminta
- Vesialueiden käytön ja hallinnon suurin ongelma (ks. luvun 4.1 alku)
- Kalastuskunta: osallistuminen, käsitys kalastuskunnan toiminnasta
- Kalastusalue: osallistuminen, käsitys kalastusalueen toiminnasta
- Muut toimijat: tieto, yhteydet, käsitys toiminnasta
- Vesialueita koskeva tieto, tiedon kulku ja tiedon tarpeet
- Vapaa-ajankalastus: käsitys nykytilasta ja kehitysmahdollisuuksista

Haastattelut kestivät tunnista hieman yli kahteen tuntiin, keskimäärin alle puolitoista tuntia. Kaikki haastattelut nauhoitettiin sekä kirjoitettiin puhtaaksi sanatarkasti. Kaikille niille haastatelluille, jotka eivät ole tunnistettavissa esim. toimenkuvansa kautta, luvattiin ehdoton luottamuksellisuus. Tämän vuoksi kohdekalastuskuntia ei nimetä tässä raportissa. Muiden (tunnistettavien) haastateltujen osalta on pyydetty hyväksyntä tässä raportissa olevien suorien lainausten käyttöön.

Seuraavissa luvuissa ovat pääosassa vapaa-ajankalastuksen toimijoiden äänet. Haastateltujen puheesta otetut suorat lainaukset on *kursivoitu*, ja joissain kohdissa esiintyvät asiayhteyteen viittaavat tarkennukset on erotettu sulkeilla.

Käsiteltävistä aihepiireistä on poimittu mahdollisuuksien mukaan eri intressiryhmien näkemyksiä tässä aineistossa parhaiten edustavia suoria lainauksia, joiden perässä on mainittu ao. toimijan edustama taho seuraavasti:

		Haastateltujen määrä
Esimies	= kalastuskunnan esimies	8
Isännöitsijä	= kalastusalueen isännöitsijä	2
Virkistyskalastaja	= virkistyskalastajien edustaja kalastusalueessa ¹	2
Ammattikalastaja	= ammattikalastajien edustaja kalastusalueessa ²	1

¹ Kohdekalastusalueissa virkistyskalastajien edustajat on valittu myös kalastusalueidensa hallitukseen, ja näin ollen osallistuvat tiiviimmin kalastusalueen toimintaan kuin vain vuosikokouksiin osallistuvat edustajat.

² Pohjois-Päijänteen kalastusalueella, kuuluu myös kalastusalueen hallitukseen.

Mökkiläinen	= kohdekalastusalueen kesäasukas (kalastuskunnan ei-paikallinen osakas)	6
T&E -keskus	= T&E-keskuksen kalatalousyksikön edustaja	1
Neuvoja	= Maaseutuelinkeinokeskuksen kalatalousneuvoja (myös toisen kohdealueen isännöitsijä)	1
Tutkija	= kohdealueilla toimiva kalatutkija	1

Haastatellut mökkiläiset määrittivät itsensä lähinnä kotitarvekalastajiksi (annetuista vaihtoehtoista, jotka olivat: virkistys-, kotitarve ja ammattikalastaja). Kaksi mökkiläistä piti itseään virkistyskalastajana ja yksi mökkiläinen myi saalistaan satunnaisesti.

4. Paikallis- ja aluetason päätöksenteko ja vapaa-ajankalastuksen kehittäminen

4.1. Vesialueiden käytön ja hallinnon suurin ongelma

Haastattelun alussa tehdyllä avoimella kysymyksellä ("Mikä on suurin vesialueiden käyttöön ja hallintoon liittyvä ongelma?") oli tarkoitus estää (tai ainakin vähentää) myöhemmin haastattelijan esiin tuomien teemojen mahdollisesti vastauksia ohjaava vaikutus. Kaikki haastateltavat tarttuivat kysymykseen omakohtaisiin kokemuksiinsa peilaten ja useimmiten varsin pitkästi. Vain kaksi vastaajaa esitti näkemyksensä, että mainittavia ongelmia ei ole (kalastusalueen isännöitsijä ja kalastuskunnan esimies).

Vesialueiden omistuksen hajanaisuus ja pienet omistusyksiköt (kalastuskunnat) oli eniten mainintoja saanut ongelma. Tämä näkemys sai kannatusta kaikissa toimijaryhmissä. Myös kalastuskuntien esimiesten mielipiteissä tämä tuli varsin vahvasti esille:

"Kyllä se varmaan on noi kalastusalueen ja kalastuskuntien rajat käytännössä... ja sitten nää luvat on jotenkin kuitenkin aika epäselviä. Ei niitä tahdo kukaan silleen oikeen tietää."

(esimies)

"Kyl siinä varmaan on... monessakin paikassa se hajanaisuus... et nää alueella olevat pienet kalastuskunnat ei oo sillä tavalla aktiivisesti mukana siinä toiminnassa".

(virkistyskalastaja)

Kalastuskuntien esimiesten näkökulmasta suurempi ongelma oli vain toimintaan osallistujien vähyys ja "ukkoutuminen", erityisesti kalastavien osakkaiden osallistumisen puute.

"Hallinnon ongelma on ehkä suurin että ei oo mukana tarpeeksi ihmisiä joilla on aikaa kalastaa."

(esimies)

"Se että se työ keskittyy harvoille ja on paljon hommaa sun muuta, ja siitä on olematon korvaus ja vähän tekijöitä".

(esimies)

Haastatteluiden edetessä tuli esiin asioita, jotka vaikuttivat monessa tapauksessa tähän avauskysymykseen saatuja vastauksia suuremmilta ongelmilta. Myös tässä mainittuja ongelmia tarkastellaan laajemmin seuraavissa luvuissa.

4.2. Kalastuskuntien toimintaan liittyvät kysymykset

Kalastuskunnan tehtävistä oli lähes kaikilla haastatelluilla 'oikea', osapuilleen lain määritelmän mukainen kuva. Näin oli myös niillä kalastuskuntien mökkiläis-osakkailla, jotka eivät itse osallistuneet kalastuskunnan toimintaan. Kalastuskuntien tehtävä vesialueiden hoidon keskeisenä toimijana oli hyvin tiedossa kaikilla tahoilla.

Toimintaan liittyvät ongelmat olivat pääasiassa samoja, joita pidettiin suurimpina vesialueiden käytön ja hallinnon ongelmina: Pieniksi rajatut hallintoyksiköt ja paikallisen (kalastuskuntien välisen) yhteistyön puute. Tähän toivoivat parannusta erityisesti pienehköjen kalastuskuntien esimiehet, mutta myös kalastusalueiden aktiivit. Pienissä kalastuskunnissa pienten vesialueiden ja osallistujamäärien kysymykset tulivat selvimmän esille:

Haastattelija: ”Onko tarpeen tai mahdollista lisätä kalastuskuntien yhteistyötä?”

”No pakkohan sitä on, eihän ne kalat siellä vesissä rajoja tiä.”

(esimies)

”Jos ei näitä olis näitä pienempiä yksiköitä (kalastuskuntia) joissa tätä hommaa tehdään niin eihän sitä tekis kukaan. Mut sit se koskee ainoastaan toimivia kalastuskuntia, sitte kun mennään sinne toiseen ääripäähän niin tulee mieleen että oispa kiva jos nää ois valtion vesinä.”

(isännöitsijä)

”...ja minä olen henkilökohtaisesti sitä mieltä että varsinkin pienien kalastuskuntien tehtävät vois melkeen pistää alueelle hoitoon, jos se vaan mahdollista olis. Kun siinä ei oikeestaan oo mieltä jos vaan kaks henkee käy kokouksissa.”

(esimies)

”Kyllä se aika pientä on (yhteistyö naapurikalastuskuntien kanssa)... ainahan joskus jotakin asiata soitellaan, mutta kyllä me itse hoijamme omat asiamme.”

(esimies)

”No ei varsinaisesti (ole yhteistyötä naapurikalastuskuntien kanssa). Puhutaan asioista ja nähään kokouksissa, kaikki tärkeimpien järvien edustajat on (kalastusalueen) hallituksessa, että kyllä sillai...”

(esimies)

Kaksi kalastuskunnista oli useamman hyvin pienen kalastuskunnan yhteenliittymiä, jotka oli toteutettu vuokrasopimuksin ja toisessa tapauksessa valtakirjoilla. Molemissa kalastuskunnissa esimiehet ja mökkiläiset pitivät kokemuksia yhteenliittymistä lähes yksinomaan myönteisinä. Vuokrasopimuksin hoidetun yhteenliittymän esimies tosin epäili, että sopimusten jatkaminen edellyttää varsin pidättyväistä lupapolitiikkaa suhteessa ulkopuolisten kalastukseen.

Toiminnallista yhteistyötä, mm. yhteistä lupa-aluetta oli yritetty tai ainakin siitä oli jossain vaiheessa keskusteltu naapurikalastuskuntien kanssa lähes kaikissa kohdekalastuskunnissa, useimmiten laihoihin tuloksiin:

"Ei oo päästy siihen (yhteiseen lupakäytäntöön), kyllä siitä on keskusteluja käyty, tai ei oo viime vuosina, mutta joku vuosi sitten siellä oli niin paljon vanhakantaista johtajoo, että ei sinne vielääkään päästä ollenkaan."

(esimies)

Kalastuskuntien välisen yhteistyön lisäämistä pidettiin myös mökkiläisten keskuudessa tarpeellisena. Vaikka mökkiläisiä ei kalastuskunnissa pidetäkään aina edes osakkaina, kesäpaikkaan liittyvä intressi voimistuu mökillä vietettävän ajan pidetessä. Mökki on (kuten monella haastatellulla) ollut kesänviettopaikkana jo vuosikymmeniä, ja usein jo toisen sukupuolven käytössä.

"Tietysti tarvis lisätä yhteistoimintaa. Nytkin meillä on iso yhtenäinen alue, se ois hienoo jos se toimis ihan yhtenäisesti ja yhteiset istutukset."

(mökkiläinen)

Haastattelija: "Onko tarpeen tai mahdollista lisätä yhteistyötä naapurikalastuskuntien kanssa?"

"Kyllä varmasti on, tää esimerkki mikä juolahti mieleen on tuo -järvi, jonne istutettiin 20 vuotta sitten järvitaimenta, mut ne ei päässy yhteisymmärrykseen toisen kalastuskunnan kanssa, niin ne veti verkon sinne raja-alueelle. Siellä oli sitte syntyny melkeen yhteenottoja... kyllähän tälläsessa asiassa täytyy olla yhteistoimintaa."

(mökkiläinen)

Haastateltujen mökkiläisten pitkästä läsnäolosta, ja kahdessa tapauksessa jopa kalastuskunnan toimintaan osallistumisesta huolimatta viisi kuudesta haastatellusta tunsu että heitä pidetään ulkopuolisina. Käytännössä tämä tuli ilmi monin tavoin: Kalastuskunnan toiminnan ulkopuolella olevat mökkiläiset harmittelivat tiedon saannin ongelmia kokouksien ajankohdasta ja kalastuskunnan päätöksistä. Ainoana toimivana tiedottamistapana pidettiin henkilökohtaista ilmoitusta kaikille osakkaille. Päätöksistä tiedotetaan laajimmillaan paikallislehdessä. Joissain kalastuskunnissa tehtävää päätöstiedotetta jaettiin kalastuskunnan lupien ostajille, toisinaan vain jos sitä huomasi kysyä.

"Tiedotusta pitää olla enemmän ! Niin kauan kun ei tiedä niin ei se voi kiinnostaakaan. Eihän sen tartte olla kun yks aanelonen mitä siellä ollaan tekemässä niin se lisäis ihmisten kiinnostusta ja myönteistä suhtautumista."

(mökkiläinen)

"En ainakaan mä tiedä (tiedottaako kalastuskunta). Ainoon kun mä meen merkkiä ostamaan niin siellä on pöytäkirja ja siellä on rauhotusalueet ja mitä on päätetty, kun muistaa kysyä."

(mökkiläinen)

Kalastuskunnan toimintaan osallistuvien mökkiläisten kokemusten mukaan heidän mielipiteensä sivuutettiin toisinaan ikään kuin toisarvoisina. Siitä huolimatta että

päätöksiin päädyttiin useimmiten keskustelun kautta ilman äänestyksiä, äänivaltaisimmat osakkaat ovat keskeisessä roolissa päätöksenteossa.

"Juridisesti ottaen kyllä (mökkiläisiä pidetään osakkaina) mutta kyllä must tuntuu että jollain tavalla meitä vähätellään... ja usein leikin varjolla kuitataan semmoset asiat, esimerkiksi kun mä en todellakaan usko että tää järvi kestää nuottaamista, niin sitten sanotaan että 'NN on tätä mieltä'."

(mökkiläinen)

Edellä mainitusta 'vähättelystä' huolimatta useimmat mökkiläiset ovat kiinnostuneita kalastuskuntansa toiminnasta, ja siinä tapauksessa että saavat tietoa kokouksen ajankohdasta ja kalastuskunnan muusta toiminnasta, halukkaita myös tutustumaan toimintaan.

"Jos on mielenkiintosta asiaa niin ilman ehtojahan sinne mennään. Mutta saaha ne asiat mielenkiintosiks, että jotakin pystyis täältäkin tekemään, itekin. Tiedotustilaisuuksia ja semmosia... kutsuis kokouksiin!"

(mökkiläinen)

"Järjestötoiminnasta on kokemusta...se ois ihan mielenkiintosta kuulla mitä siellä tapahtuu. Ei mulla hinkua ole mutta se vois olla ihan mielenkiintosta."

(mökkiläinen)

Kaikissa intressiryhmissä oli havaittu kalastuskuntien osakkaiden toiminta-aktiivisuuden väheneminen, ja sitä pidettiin ongelmana myös kalastuskuntien esimiesten keskuudessa. Kalastuskuntien oman toiminnan kehitysnäkymiä esimiehet eivät pitäneet kovin hyvinä. Syynä tähän oli lähinnä toimijoiden vähäisyys sekä asioiden pohtiminen vain "omassa porukassa" (ks. luku 4.4).

Kalastuskuntien esimiehet olivat hyvin tietoisia (ei-paikallisten) osakkaiden, myös kalastavien, runsaasta määrästä, tosin kaikilla arvio perustui vuosien takaiseen osakasluetteloon. Selvää näytti olevan myös se, että paikalliset henkilöresurssit olivat jo kokonaan käytössä tai käytetty, joten kalastuskuntaan aktiivitoimijoita oli esimiesten mukaan saatavissa vain mökkiläisosakkaista:

"Paikalliset kyllä vähenee... siihen tulee kyllä väistämätön pakko (saada lisää osakkaita kokouksiin), kun ei löydy johtokuntaan neljää miestä niin sitte. Näissä tapahtuu aika hitaasti muutoksia, mutta siihen se menee."

(esimies)

"Ei käy juurikaan (mökkiläisiä). Hyvä että kävis joitakuuta kertomassa mielipiteitään, yks mökkiläinen ei voi juurkaan...ja sillä tavalla se tieto menee sit vaan hänelle eikä muille mökkiläisille".

(esimies)

"Sitä on justiin siinä mielessä niitä (mökkiläisiä) ihan johtokuntaan valittu, mutta ei niitä tuu kun ne edustajat, moneen vuoteen ei oo ollu, pittääkö ne sitten niitä niin

edustajinaan että muijen ei tarvi mennä. Meillä ei manttaalilla äänestetä juuri koskaan, että jokainen saa äänensä kuulua... kokousajankohtaakin on koitettu muuttaa, on kokeiltu viikonloppua ja arkipäivää ja perjantai-iltaa: justiin sama tulos, ei mitää eroa.”

(esimies)

”Ei sinänsä, ei (käy mökkiläisiä), jostain syystä ei oo ollu. Lehti-ilmoitus meillä on...kyllä niissä enemmän sais yleisöä olla.”

(esimies)

”No näyttää siltä että mökkiläiset erittäin harvoin vaivautuu kokouksiin. Aktiiviosallistujia on vähän, luulen että kalastuskunnissa toivotaan parempaa osallistumista. Näin isännöitsijän ominaisuudessa en näkis siinä mitään vastakkainasettelua.”

(isännöitsijä)

4.3. Kalastusalueen toimintaan liittyvät kysymykset

Kalastusalueen rooli kalastushallinnon toimijana tuli haastateltavien kommentoissa hyvin voimakkaasti esille. Kalastuskuntien paikalliset osakkaat pitivät kalastusalueita pääsääntöisesti toimivana ja tarpeellisena uudistuksena – usein todellakin uudistuksena, vaikka kalastusalue on ollut toiminnassa jo noin 15 vuotta. Kuitenkin verrattuna kalastuskuntaan, kuten omistajat haastatteluissa luontevasti toivat esille, kalastusalue vaikutti hieman häilyvältä organisaatiolta. Tämä lienee seurausta sekä alueiden perustamisesta, johon aloite tuli valtionhallinnosta, sekä niiden riippuvuudesta päätöksenteossa kalastuskuntien hyväksynnästä. Vaikka kalastusaluejärjestelmän hyvät puolet tunnustettiin laajalti, sitä pidettiin toimivien suurehkojen kalastuskuntien alueella usein ”päällekkäisorganisaationa”.

Mökkiläisistä ne, jotka eivät olleet osallistuneet kalastuskuntiensa toimintaan tiesivät vähän tai eivät lainkaan kalastusalueen toiminnasta. Viidelle kuudesta haastatellusta mökkiläisestä sana kalastusalue ei tuonut mieleen hallinnon toimijaa, vaan lähinnä oman kalastuksen kohteena olevan vesialueen. Kalastusalueiden rajoituspäätösten vaikuttavuuden osalta tämä on varsin ongelmallista: Suurin osa mökkiläisistä on kalastuskuntiensa tiedotuksen varassa. Koska sekään ei monissa kalastuskunnissa tavoita mökkiläisiä kattavasti, voi rajoituspäätösten noudattaminen olla heikkoa tässä runsaasti myös verkkokalastusta harjoittavassa ryhmässä vain tiedon puutteen vuoksi.

Kalastusalue saa kiitosta kalastuskuntien esimiehiltä siitä, että se on parantanut kalastuskuntien välistä kommunikointia. Näin oli jopa niissä kalastuskunnissa, jotka eivät pitäneet kalastusalueita muutoin tarpeellisena.

”No siinä tuntuu joskus että se on enemmän taikka vähemmän turha organisaatio, ja olin alunpitäenkin sitä vastaan, mutta kyllä se jossakin määrin on muuttunu matkan varrella. ... kyllä minä pitäisin sitä järkevänä kaikkiaan että on semmonen organisaatio alueellisesti, joka tuntee nämä kuitenkin nämä veet ja kalastuskunnat ja miehet ja hehtaaritkin tuntee tarkkaan.”

(esimies)

Kalastusalueiden toimintaan osallistuneiden myönteisten kokemusten lisäksi kahden kalastuskunnan esimiehet olivat valmiita alueen toimivaltuuksien lisäämiseen, tai muutoin laajempaan alueelliseen yhteistyöhön.

"Kyllä mä näkisin että pitäisi lähteä yhteisiin sääntöihin kalastuksen suhteen ja sitten näihin hinnoittelupolitiikkaan, istutuksiin, valvontaan, ja kalastuskunnat antais tälle toimielimelle, on se sitte kalastusalue tai mikä hyvänsä niin valtuudet hoitaa ne. Sitä vois vaikka kokeilla!"

(esimies)

Kalastusalueiden toimintaa sai kielteistä palautetta pienemmiltä ja syrjäisemmiltä kalastuskunnilta, joiden esimiehet arvostelivat aluejärjestelmän puitteissa tapahtuvaa "yritystä siirtää päätösvaltaa pois paikallistasolta". Näistä kalastuskunnista ei ollut toimivaa edustusta kalastusalueessa (ts. vaikka edustaja oli joissain tapauksissa nimetty, tämä ei osallistunut alueen kokoukseen).

Kun haastatteli oli lyhyesti esitellyt kalastusaluejärjestelmän, mökkiläisistä kahden mielestä kalastusalueen toimivaltuuksia voitaisiin lisätä vesialueen hoito- ja hallintotoimenpiteissä. Muut mökkiläiset suhtautuivat tähän organisaatioon varovaisen myönteisesti mutta korostivat kalastuskunnan (joka puolestaan oli kaikille mökkiläisille tuttu organisaatio) toiminnan tarpeellisuutta. Kukaan aluejärjestelmää vastustavista ei tuonut esille tarvetta kalastusalueen toimivaltuuksien vähentämiseen. Ilmeisesti kalastusaluejärjestelmän kautta tapahtunut "valtion interventio" lientyi oleellisesti sillä, että alue toimii useimmissa tehtävissä kalastuskunnan valtuuttamana. Kuitenkaan noin 15 vuotta kalastusalue toiminnassa mukana oloa ei ole saanut kaikkia kalastuskuntien esimiehiä täysin vakuuttuneiksi "uuden" organisaation hyödyistä:

"...että nekin rahat mitä annetaan alueen käyttöön, siinä tulloo vuojen mittaan aika lailla hallinto-, matka- ja kokouskuluja ja kaikkia, niillä istutettais paljon kalanpoikia!"

(esimies)

Vaikka kalastusalueen tarpeellisuus tunnustettiin monissa käytännön toimenpiteissä, siihen kohdistuvaa intoa lievensivät edelleen aluejärjestelmän muodostamisen lähtökohdat ja keinot.

"Mutta eikös se ollu valtion taholta että tämmönen pitää perustaa? Kuitenkin kun otetaan huomioon semmonen asia että pääsääntöisesti kalastuskunnat pitää vuoskokkousensa, niillä on johtokunnat ja ne ite piittää miten siellä toimitaan. Ja kyllä me osataan ne istutushommat, että ei siinä sitä kalastusalueita ois tarvinnu pakolla olla, että ei minun oikeustajuun menny tää kalastusalue sillä lailla niin milloinkaan, oon pikkusen vastaan ollu että se on semmonen turha organisaatio. Vaikka yhteistyö on pelanna hyvin, tämä on minun käsitys."

(esimies)

Suurien(kin) kalastuskuntien kyky hoitaa vesialueitaan on toisaalta aluetoiminnassa mukana olevien taholla havaittu välttämättömäksi, mutta ei aina riittäväksi reunaehdoksi "hyvälle hallinnolle":

"Tälläkin (kalastusalueen osa-)alueella ei oo kuin isoja kalastuskuntia, ja melkein kaikilla on välikorajotukset, jos ei oo tullu voimaan niin on tulossa lähiaikoina. Mut se että ne on...kaikki pikkasen erilaisia. Jos aatellaan valvontaa, ja mikä on reilua... Niin kyl sen sitten pitäis olla kaikilla sama, et kaikki osallistuis sitte vähän niinku talkoisiin että parannetaan kuhakantoja. Toiseks taas miks rajoittua tänne Pohjois-Päijänteelle, tutkimuksen mukaan taimenet painuu myös Etelä-Päijänteelle."

(isännöitsijä)

Kalastusalueiden toiminnassa kiitosta kalastuskuntien taholta oli saanut valvontayhteistyö, johon tarvetta katsottiin olevan useimmissa kalastuskunnissa. Toteutuksen asteella oltiin vain muutamassa.

"Me on lähetty parantamaan välejä sinne kalastuskuntiin ja tiivistämään tätä hommaa että me ois otettu noi seisovien pyydysten valvontavaltuudet kaikilta halukkailta kalastuskunnilta, sil taval me päästään tekemään jotain yhteistä. Kalastuskunnat... on sitten tyytyväisiä että siellä kulkee muutkin kun nää omat toimijat, joita aktiivisia on aika vähän."

(isännöitsijä)

Aluetoiminnan idean verkkainen omaksuminen ja hyödyntäminen ruohonjuuritasolla (usein) pienehköissä ja vähän aluetoimintaan osallistuvissa kalastuskunnissa tuli esiin selvänä vastakkainasetteluna jatkuvasti alueen kanssa tekemisissä olevien toimijoiden mielipiteiden kanssa:

"...kyllähän se nyt näistä päälinjoista ilman muuta paras päättäjä on, ja hoitava yksikkö. Mutta jos nyt jossain joku syrjäkalastuskunta haluaa istuttaa jotain karppia johonkin lampeen niin ei siihen tarvitse puuttua, mutta reittivesissä ilman muuta alue on paras yksikkö, kyllä niillä pitää olla valtuus siihen hoitamiseen, ei se muuten pärjää kyllä"

(kalatutkija)

"Kyllä tää aika toimiva on tietenkin, että siellä on joka haarasta, ammatti- ja virkistyskalastajien ja kalastuskuntien edustajia. Kyllä nämä minust ihan hyvin toimii. Tietysti se valtahan ei siellä mikään mieletön ole, että koko alueellakaan, että tuota..."

(ammattikalastaja)

"Minä en lähtis (kalastusalueen toimintaa) vähentämään mutta... toisaalta ei oo tullu vielä raja vastaan tällä toisella puolella että... hallitushan pystyy aika pitkälle näitä päätöksiä tekemään. Kyllä minusta niitä valtuuksia on riittävästi."

(isännöitsijä)

Kalastusalueen merkitys vesialueen käyttäjien edunvalvojana vesien laadun seurannassa tuli esille vain alueen toiminnassa mukana olevien ja sitä läheltä seuraavien haastatteluista.

"Kyllähän alue on valvonu nimenomaan veden puhtautta ja että sinne ei mitään lasketa. Kyllä kai se on tärkein tehtävä, ja näistä lupaehdoista käydään kädenvääntöä, että saatais mahdollisimman pieniä päästöjä sinne."

(ammattikalastaja)

Kalastusalueen (johtokunnan) toimivaltuuksia ja toimintaa sitoo kuitenkin selvästi sekä alueen kokouksessa näkyvä riippuvuus kalastuskuntien edustajien mielipiteistä että oletetut kalastuskuntien asenteet muutoksia kohtaan:

"Vaikka saataski enemmistön päätös ja äänestyksen kautta saatas päätös tulemaan, niin se ei tarkoita sitä että se ois hyvä asia, koska sitte sinne jää se porukka joka on eri mieltä, jää hautumaan sitä asiaa, ja yhteistyö ei pelaa enää sen jälkeen."

(isännöitsijä)

Osallistuminen kalastusalueen kokouksiin näyttää kärsivän jopa kalastuskuntien nimeämien edustajien keskuudessa samoista (osin epämääräisistä) ongelmista kuin kalastuskuntien kokouksiin osallistuminen:

"Mutta kokoukset on yleensä näin keväällä ja tuota voi olla että maaseudun ihmisillä ei oo aikaa näihin kokouksiin osallistua, että on joku tällöinen sitte rajoittava. Illallakaan ei täältä oikeen kerkiä... en mä välttämättä tiidä onko se ajankohdastakaan sitten kiinni se osallistuminen."

(esimies)

Yksi syy edustajien poisjääntiin kalastusalueen kokouksista voi olla kokouskäytännöissä ja asioiden valmistelussa, kuten eri tahoilla on huomattu:

"...helposti mennään pohtimaan ihan sellaisia operationaalisen tason kysymyksiä jotka vois jättää alueen isännöitsijälle tai ehkä isännöitsijän omaan harkintaan." ... "ja se on tullut esille sekä alueiden että meidän puolesta, että kun ihmiset vaihtuu niin tietty ohjaus siinä välissä on jäänyt antamatta, niin että jotkut kokoukset saatais vedettyä semmosessa ajassa että kaikkien mielenkiinto säilyy, ja sehän, kalastusalueen kokous, on aika keskeinen."

(T&E -keskus)

4.4. Toimijoiden väliset yhteydet

Kalastuskunnat toimivat paikallistason toimintansa ohella monenlaisen tiedon välittäjänä aluetasolle sekä viranomais- ja neuvontatahoille. Kalastusalueet muodostavat alueellisesti ja intressiryhmien edustuksen kannalta merkittävän yhteistyöelimen. Tässä luvussa tarkastellaan näiden toimijoiden yhteyksiä eri intressiryhmiin. Luvussa 4.5 käsitellään erikseen tietoon ja sen välittämiseen liittyviä kysymyksiä.

Kalastuskuntien yhteydet kalastusalueeseen toteutuivat lähinnä kalastusalueen kokouksissa. Alueeseen suhtauduttiin kaksijakoisesti: Jos kalastuskunnan edustaja käy säännöllisesti alueen kokouksissa, suhtautuminen on joko myönteistä tai neutraalia.

Ne kalastuskunnat, joiden yhteys alueeseen on pääasiassa alueelta tulevan postin varassa, suhtautuivat alueen suunnitelmiin ja päätöksiin epäilevämmiin.

Kalastuskuntien esimiehet pitivät kalastusaluetta tärkeänä yhteyksien muodostajana alueen ja jopa naapurikalastuskuntien välillä, vaikka nämä yhteydet eivät useinkaan kalastuskuntien kesken johtaneet käytännön toimenpiteisiin. Kalastusalueen toiminnassa mukana olevat pitävät virinnyttä yhteistyötä, kuten alueellisista luvista ja istutuksista sopimista, pääsääntöisesti onnistuneena.

Kalastuskuntien yhteyksiä kalatalousviranomaiseen pidetään yllä molempien tahojen mukaan lähinnä ”paperilla”. Näin asian kokivat myös ne kalastuskuntien esimiehet, jotka tunsivat Työvoima- ja elinkeinokeskuksen kalatalousyksikön toimihenkilöitä lähinnä alueiden kokouksista.

Useimmat kalastuskunnat olivat säännöllisesti yhteydessä kalatalousyksikköön. Myös niiden kalastuskuntien esimiehet, jotka eivät olleet säännöllisesti yhteydessä kalatalousyksikköön olivat hyvin tietoisia viranomaisen toiminnasta. Kalastusalueiden isännöitsijät ja ammattikalastaja pitivät yhteyksiä kalatalousviranomaiseen hyvin toimivina, ja ne toteutuivat usein myös keskustelun tasolla.

Yhteyksiään kalatalousneuvontaan piti toimivina kolme kahdeksasta kohdekalastuskunnasta. Vain yhdellä ei ollut minkäänlaista yhteyttä neuvontaan.

Kalastuskuntien esimiesten näkemysten mukaan yhteyksien ylläpito ja kehittäminen sekä kalastusalueeseen että viranomais- ja neuvontatahoihin on lähinnä kalastuskuntien omasta aktiivisuudesta kiinni. Yhteyksien ylläpitämisen merkitys tunnuttiin tiedostavan yleisesti, ja useassa tapauksessa esimiehet päätyivät harmittelemaan että ”olisi voinut olla aktiivisempikin”.

”Meistä ihmisistähän se on ittestä kiinni, että lähettäis tuomaan näitä järven tuomia hyötyjä että mitä voijaan markkinoida maailmalle.”

(esimies)

Samalla tavoin ajatteli myös toisen kohdekalastusalueen esimies: Toimivien yhteyksien edellyttämät suhteet eri tahoihin olivat olemassa, mutta usein päädytään miettimään ongelmia vain ”omassa porukassa”.

”No ihan suoraan sanottuna se on itestä kiinni, että ite pitäis olla enemmän yhteyksissä, joskus tulee liian pitkälle pähkäiltyä omin avuin. Joskus kainostelee jotain asiaa ihan turhaan.”

(isännöitsijä)

Virkistyskalastajien edustajat pitivät intressiryhmänsä yhteyksiä kalatalousviranomaiseen oman piiritasonsa ja kalastusalueen kautta toimivina.

”Onhan sitä yhteydenottoa ympäri vuoden piiritasolla...”

”Kyl se yhteys on erittäin hyvä, sieltä tulee tietoa alueelle, se kyllä pelaa erittäin hyvin se porras, mutta yksittäinen seura...on aika vähästä se yhteys”.

(virkistyskalastaja)

Samoin virkistyskalastajien mukaan heidän yhteytensä kalatalousneuvontaan ovat toimivat, mutta vain muutama paikallinen vapaa-ajankalastajien seura pitää suoraan yhteyttä neuvontaan.

"Sama juttu että hyvin vähän seuroista, että se tapahtuu piiritasolla lähinnä. Jonkun verran on että jos seuroilla on vuokrattuja vesialueita niin kalanpoikasten istutuksia sieltä kautta"

(virkistyskalastaja)

Yhteyksiä tutkimukseen pidettiin toimivina sekä kalastusalueissa että niissä kalastuskunnissa, jotka osallistuvat alueen toimintaan. Alueiden isännöitsijät toivoivat tietoa myös laajemmista tutkimushankkeista:

"Tietysti tällöinen tutkimus, joka ei lähe meistä, niinkun joku valtakunnallinen tutkimus, niin olis ihan kiva olla siinä mukana jollain tavalla. Jos lähtee joku tällöinen kalastonseurantahanke, vaikka koko Päijänteen alueella, niin ois hyvä jos alueet ja kalastuskunnat ois mukana siinä hommassa jollakin tapaa, koska kuka sitä käyttää sitä tietoo loppujen lopuks ?"

(isännöitsijä)

Tutkija piti kalastusalueita piti tärkeänä yhteystahona ja välittäjänä paikallistason ja laajemman tason toimijoiden välillä. Tutkimuksen tuottama perustieto ei kuitenkaan tutkijan näkökulmasta nauti kentän toimijoiden jatkuvaa arvostusta:

"Alueilta on tullut töitä jonkun verran, kun sinne päin on ollu aktiivinen ja ehdotellut tätä ja tätä, kalakantojen seurantoja, että kyllä se on ainakin minu n osaltani toiminut. ... Tämä perustiedon tarve, se jotenkin unohdetaan, että ei tässä nyt enää tarvita tietoa, että muuta kuin istutellaan ja istutellaan, sitä ei useinkaan tajuta että kalaveden hoito vaatisi jatkuvaa seurantaa. Ehkä tietty osa kalastusalueen budjetista, oli ne sitten omia tai viranomaisen niille suuntaamia, pitäisi suunnata seurantaan ja pikkututkimukseen, että pysyttäisiin ajan tasalla miten menee istutuksilla ja muilla hoitotoimenpiteillä."

(kalatutkija)

Sekä niissä kalastuskunnissa, jotka eivät osallistu kalastusalueen toimintaan että tutkimustaholla pidettiin ongelmana tutkimustiedon ja vesialueiden hoitoa koskevan tiedon saantia paikallistasolla. Tiedon kulkuun liittyvistä kysymyksistä lisää seuraavassa luvussa.

4.5. Tietoon ja sen käyttöön ja välittymiseen liittyvät kysymykset

Oman kokemuksen ja paikallistuntemuksen merkitys tuli selvästi esille lähes kaikkien kalastuskuntien ja alueiden toimijoiden puheissa. Kalastuskuntien esimiesten käsitykset paikallistiedon³ luotettavuudesta ja riittävydestä kalavesiä koskevassa

³ Paikallistieto (paikallistuntemus) tässä yhteydessä: Omaan kalastukseen ja kokemukseen perustuvaan vesialueen tuntemukseen perustuva, tai muilta saman vesialueen käyttäjiltä saatu samanlainen tieto.

päätöksenteossa olivat alueen toiminnan yhteydessä tulleet vertailuun sekä laajemman paikallistiedon (muiden kalastuskuntien) että niin sanotun ulkopuolisen asiantuntijatiedon kanssa (tutkimukset ja selvitykset).

"Onhan sillä tietysti merkitystä, että ainakin oma tieto on aina parempata kuin ulkopuolelta tuleva tieto...onhan se ilman muuta kun on tutut rannat ja vesistöt niin, kuka siellä on kymmeniä vuosia asunu niin kyllähän sillä on merkitystä, ilman muuta."

(esimies)

Kaikista intressiryhmistä oma kokemus ja paikallistuntemus vaikutti olevan ehkä merkityksellisintä mökkiläisille, lähinnä siksi että oman kalastuskunnan tiedotus ja kalastuskunnassa mahdollisesti oleva tieto ei tavoittanut mökkiläisiä juuri lainkaan.

Joka toinen kalastuskuntien esimiehistä piti kalastusalueen välittämää tietoa tarpeellisena oman kalastuskuntansa päätöksenteossa. Useimmat kalastuskuntien esimiehet pitivät aluetta parhaana tutkimustiedon välittäjänä.

"Mielenkiintosta olla tuolla kalastusalueen hallituksessa, siinä saa vähän sellastakin tietoo ett ennehän se on ollu ihan täysin oman tiedon varassa."

(esimies)

Kahdessa kalastuskunnassa toivottiin tutkijoiden käyvän kalastuskunnan omassa tai tietyn järviolueen kalastuskuntien yhteiskokouksessa selostamassa tutkimustulosten soveltamista paikallisesti. Muita kalastuskuntien mainitsemia tietolähteitä olivat sanomalehdet, joista esimiehet muistivat lukeneensa kalastukseen ja vesiin liittyvistä tutkimuksista usein, sekä muut (kalastuskunnan ulkopuoliset) kalastajat. Sen sijaan kalastusalan lehtiä, joita tutkija piti tärkeänä tiedotuskanavana, kohdekalastuskuntien esimiehet eivät maininneet tietolähteenään.

Huolimatta paikallistiedon merkityksestä tutkimustietoa kohtaan tunnettiin kiinnostusta kalastuskunnissa. Tutkimustiedon saantia pidettiin merkittävänä siitä huolimatta että sitä ei aina sovellettu päätöksentekoon.

"Ehkä sieltä ois hyvä kalastuskuntien esimiehille tulla sitä faktatietoo ihan painettuna, silloin kun joku tutkimus on kerran tehty. Se saattaa olla että ne tuloo myöhässä, se sitte ennää kovin paljon maksa se paperi, että jos kalastuskunnille lähetettäis ja vähän siinä sitte että miten tätä asiata edistettäis."

(esimies)

"Minä etupäässä luen ne (tutkimukset), tai tuo varaesimies jonkun verran, tiää sanoo kuinka suoraan siit ois luettavissa se johtopäätös et niit ois käytetty sitten. Pikemminkin semmosta yleistä tietoa esim. petokantojen... kalaston hoitamistoimenpiteistä tai vaikutuksista."

(esimies)

Tutkimustahoilta paikallistason toimijat toivoivat paitsi selkeitä yhteenvetoja tutkimusten tuloksista, myös suoraa tiedottamista ainakin tutkimukseen osallistuneille:

"Näytekalojakin haetaan multa monen tarkotukseen, niin ois kyllä kiva, ja oon mä niille sanonutkin että ois kiva saada palautetta niistä, siis toi Ympäristökeskus ja nää hakee, mutta ei oo koskaan tullu suoraa palautetta. Ei niistä normaaleista lukemista saisikaan mitään irti, mutta jos niitä vähän selitettäis."

(ammattikalastaja)

Kalastusalueen heikohko tuntemus mökkiläisten keskuudessa lienee syynä siihen, että alueelta tuleva tieto ei päässyt juuri vaikuttamaan mökkiläisten kalastukseen. Tosin Konneveden-Kuusveden alueella verkkokalastukseen tehdyt välikokorajoitukset⁴ olivat useimmille mökkiläiselle tuttuja (kaikki haastatellut mökkiläiset kalastivat verkoilla). Mökkiläisillä oli myös kaksi muuta merkittävää tiedon saannin kanavaa: Sanomalehdet (neljä haastatellusta kuudesta mökkiläisestä asui maakuntalehden vaikutusalueella) sekä muilta kalastajilta kuullut kokemukset kalakannoista ja vesien tilasta.

"...kyllä mä noita lehtiä seuraan aina, ja oma silmä on tärkein, ja kyllä siitä aina keskusteluakin on sitten paikallisten ihmisten kanssa."

(mökkiläinen)

"Ihan suusta suuhun –menetelmällä, kaikki jotka tässä kalastaa niin ollaan hyviä tuttuja keskenämme... Välttämättä jotain pikku salaisuuksia ei paljasteta. Tietysti kaikenlaiset artikkelit joita on lehdissä ja muissa tiedotusvälineissä, niin kyllä niitä seuraa..."

(mökkiläinen)

Osa mökkiläisistä ei saanut tietoa kalastuskunnaltaan lainkaan, ja useimmissa muissa kalastuskunnissa sovellettua "tietoa saa luvanmyynnin yhteydessä" –käytäntöä pidettiin riittämättömänä.

"Joo kyllä mä oon kuullu (alueella tehdyistä tutkimuksista), mutta kalastuskunta ei informoi. Mä en tiedä tuleeko sitä tietoa niille, kalastuskunnalle. Meille ei tule. Tottakai vois olla itse aktiivisempi, käydä itse kysymässä."

(mökkiläinen)

Paperilla jaetuissa tiedotteissa oli mökkiläisten mukaan usein myös puutteita: Luvanmyynti-, rajoitus- ja rauhoituspäätösten lisäksi niihin toivottiin tietoja myös kalastuskunnan toiminnasta, kuten istutuksista, hoitotoimenpiteistä (joihin

⁴ Konneveden-Kuusveden kalastusalue päätti v. 1997 verkkokalastuksen yleisestä välikokorajoituksesta 30 ja 50 mm:n solmuvälillä kolmeksi vuodeksi (kalastusalueen hallituksen esitys 31-54 mm v.2000 alkaen). Rajoituksella suojellaan Rautalammin reitin suurelta osin istutusten varaisia taimen- ja kuhakantoja.

mökkiläiset ilmaisivat halunsa osallistua), kesän mittaan tapahtuvista kokoontumisista ja ennen kaikkea vuosikokouksen ajankohdasta. Mökkiläiset pitivät kalastuskuntaa kuitenkin periaatteessa parhaana mahdollisena tiedonvälittäjänä, sillä heillä oli vuosittain yhteys kalastuskuntaan lupien myynnin yhteydessä, ja kalastuskuntien kautta tapahtuvan tiedonkulun kehittyessä saisi sekä paikallista että laajempaa alueellista tietoa samasta lähteestä.

"Eikö se kannattais jonkunlainen lehtinen painattaa ja jakaa vähän ympäristöön. Onko mitään lehteä yliopistolla mitä se julkasee? Kyllähän kalastuskunta jakaa niitä verkkolupia niin siinä yhteydessä leviää. Sais vaan kalastuskuntiin, ja sitten tulis jokaisen kalastavan käyttöön."

(mökkiläinen)

Tutkimustiedon soveltamisessa alueen ja kalastuskuntien toimintaan näytti selvänä reunaehtona olevan tulosten selkeä esittäminen tai toimintaohjeiden muodostaminen:

"Kyllä ne alueen toiminnassa otetaan huomioon, jos tulee selviä tuloksia. Mut jos menee kovin teoreettiseksi, ei mitään selviä tuloksia, niinkun selvää ohjetta yhtään mihinkään, koska toimintaanhan tää niinkun tähtää, niin ei me semmosella tiedolla tehdä yhtään mitään. Mut todella hyödyllisiä tutkimuksia on kyllä tehty."

(isännöitsijä)

Haastattelija: "Onko nämä tutkimusjulkaisut yleensä ymmärrettäviä ja sovellettavissa käytäntöön, nehän on tavallisesti suunnattu myös toisille tutkijoille?"

"Sitä on ihan turha tarjota semmosta tänne tänne. Jos sitä tästä (kalatalousneuvonnasta) lähetään viemään tonne kentälle niin meidän täytyy kaivaa ne kohat irti ja esittää ite sama asia. Tietysti niissä sais olla jonkunlainen tiivistelmä jossa ois kansantajuisesti se tulos... kyllä suomen kieli tarjoaa mahdollisuuksia ilmaista epävarmat asiat selvästi."

(kalatalousneuvoja)

Kalastusalueen isännöitsijät painottavat ristiriitatilanteissa tutkimustietoa suhteessa omaansa ja alueen aktiivien paikallistietoon:

"Tietysti jos ne nyt aivan törmää niin kyllä mä siihen tutkimuspuoleen kallistusin ite, mutta en tiiä näistä kalastuskuntien edustajista mitä ne on mieltä."

(isännöitsijä)

Tiedon kulussa ja asiantuntijatiedon ymmärtämisessä näytti puhuttu tieto olevan ensiarvoisen tärkeää. Kalastuskunnan esimies, joka keskustelee usein kalatutkijan kanssa piti tutkimustietoa hyvin merkittävänä oman kalastuskuntansa päätöksenteossa:

"Kyllä se on minusta ollu aika selkeetä, että en minä ossoo sannaos mitenkä sitä vois paremmaks saaha, kyllä se on ollu helppo ymmärtee, ja sitä mukaa sitte."

(esimies)

Tutkimustiedon vastaanotto näyttää riippuvan tiedotustavan lisäksi myös siitä, kuinka merkittäväksi tutkittava ongelma koetaan paikallistason toimijoiden keskuudessa:

"Tämä Rautalammin reitin verkkosäätelypäätös kun saatiin tehtyä, ja julkaisu ja esite, niin sehän lähti liikkeelle yllättävän äkkiä... oli niinku tilaus suorastaan, että odotettiin toimenpiteitä sen taimenkannan hyväksi. Mutta sitten jossain muualla, niin ei sitä ole ymmärretty alkuunkaan."

(tutkija)

Kalastuskuntien tiedottamisessa osakkaiden määrä nähtiin ongelmana suhteessa pienehköjen kalastuskuntien budjettiin. Tosin kalastuskunnissa näytti korostuvan enemmän tiedottamisesta aiheutuva lisätyö, ja oletus työpanokseen verrattuna heikoista tuloksista.

"Jos taas aatellaan lehdessä ilmoittaminen, niin missä lehdessä se sitten pitäis, se kuitenkin taas maksaa, siinä saattaa jonku pienen kalastuskunnan vuositulot melkeen kärehtää siihen."

(isännöitsijä)

Vapaa-ajankalastuksen tiedotuksen ongelmakohtana nähtiin kalastusalueella ja kalastuskunnissa myös tiedotuksen kohderyhmät (osakkaat ja ulkopuoliset vapaa-ajankalastajat), joilla nykyisellään tulisi olla "perustieto" lupien myynnistä. Kuitenkaan esimerkiksi mökkiläisillä ei ole aina tietoa edes paikallistason lupajärjestelmästä:

"Ne menee Päijänteen rannasta ajavat Vaajakoskelle infopisteeseen ja kysyvät sieltä että mökki on siinä ja siinä, mistä saadaan luvat? ... eihän se sillä tavalla toimi ollenkaan."

(isännöitsijä)

Pohjois-Päijänteen kalastusalueella epätietoisuus luvanmyyntipaikoista on johtanut jo ratkaisumallin kaavailuun:

"Mut onhan tässä mietitty sitäkin että kun kalastuskunnilla on kuitenkin omanlaiset säännöt ja lupasysteemit ja voi olla että lupia saa vaan esimieheltä tai sit niitä saa kalastusvälinekaupasta, et saatais tehtyä semmonen kartta, ja siihen päivitetty esimiesluettelo tai luvanmyyntipisteet, ja sitä jaettais infopisteisiin."

(isännöitsijä)

4.6. Vapaa-ajankalastuksen kehittäminen

Vapaa-ajankalastuksen nykytilaa useimmat haastatellut pitivät vakaana. Tämä näkemys oli vallitseva varsinkin Pohjois-Päijänteellä. Konneveden-Kuusveden kalastusalueella varsinkin mökkiläiset näkivät vapaa-ajankalastuksen olevan lievässä kasvussa. Kalastuskuntien esimiesten näkemys vapaa-ajankalastuksen vakaudesta

perustui ilmeisesti koko vuoden mittaan tapahtuvaan kalastukseen. Mökkiläisten kesälomakaudelle osuu muiden (uusien) mökkiläisten kalastus.

Myös kalastusalueen aktiivit pitivät vapaa-ajankalastuksen nykytilaa vakaana. 1990-luvun alkupuolelta useat haastatellut muistivat virkistyskalastuksen, erityisesti vetouistelun, voimakkaan mutta tilapäisen lisääntymisen. Se tuli esille useissa haastatteluissa hieman negatiivisessa valossa: Siihen katsottiin liittyneen liiaksi muita kuin kalastukseen ja luontoon liittyviä arvoja ja tapoja, kuten moottoriveneily itsetarkoituksena sekä virkistyskalastus konevoimalla ja 'liiallisella' vapamäärällä.

"no nyt se on suht koht vakaaks asettunu, et 90-luvun alussa oli aika lailla kuumaa, just silloin kun tää hurja aika oli, niin vetouistelijoiden määrä kasvo hurjasti, mut nyt harrastajamäärä on tasaantunu."

(virkistyskalastaja)

"Kyllä tällä vuosikymmenellä on lissääntyny, mutta ny ei sitten enää ole niinkun kasvanu siitä mitä se näytti joskus 6-7 vuotta sitten, että se alkaa hurjastikin lisääntyä... Silloin oli valtavia kilpailuja täällä, niin se näytti sitten että tuli negatiivistakin kalastajien taholta..."

(esimies)

Kuitenkin vapaa-ajankalastuksen mahdollista lisääntymistä lähes kaikki haastatellut kalastuskuntien osakkaat ja alueen aktiivit pitivät tietyin varauksin hyödyllisenä. Hyötyjinä nähtiin lupatulojen lisääntymisen myötä yleisesti vesialueiden hoitoa toteuttavat tahot, ja sen myötä kaikki kalastusta harjoittavat.

"No tässä meidän alueella on sen verran väljää vettä että siinä varaa (vapaa-ajan kalastuksen) jonkin verran lisääntyä."

(esimies)

"Kyllä tuonne mahtuu, eikun kalastamaan vaan. Ei täältä niin paljon porukkaa löydykkään."

(isännöitsijä)

"Tietysti jos puhutaan että virkistyskalastajat tuo rahaa, mutta ne tietysti myös vaatii että istutetaan sitä kalaa mitä ne onkii siellä, elikä taimenta ja kuhaa ja tämmöstä... niin kyllä niitä saadaan verkollakin, et siitä on hyötyä muillekin kuin virkistyskalastajille."

(mökkiläinen)

"Mun mielestä ihan hyvä asia (matkailukalastuksen lisääntyminen). Tulis ihmisille töitä ja kyllä tänne mahtuu toistaseks, en nää siinä mitään roplemaa. Liikennekin voi lisääntyä, kunhan ei rupee saunarannassa onkimaan."

(mökkiläinen)

Ammattikalastajan (kalastuskunnan osakas) näkökulmasta vapaa-ajankalastuksen lisääntyminen nykytasoltaan ei ole ongelma:

"Ehkä kalastuskunta vois saada lisätuloja, mutta henkilökohtaisesti ei siitä mitään hyötyäkään oo, jos ei oo kyllä haittaakaan. Ei se kalamääriin vaikuta."

Vapaa-ajankalastuksen lisäämiselle ainoa selvästi muotoiltu reunaehto tuli esille tutkimustaholta. Se liittyy kalalajiin jonka merkitys kohdealueilla on selvästi suurempi kuin sisävesillä yleensä:

"Jos (vapaa-ajan-) kalastus lisääntyisi, niin kyllä minä vähän huolestuneena seuraisin kehitystä, kyllä siinä tietyt rajoitukset, niiden merkitys korostuisi ilman muuta, kun meidän taimenkannat ei pärjää nykyiselläänkään ilman istutuksia... ellei todellakin verkkorajoituksia vielä nykyisestäkin tehosteta ja saada toimimaan, ja alamittaa uistelussakin ehkä nosteta. Se muu liikkuminen on ehkä enemmänkin tuolla ihmisten korvien välissä että ketä se häiritsee, kyllä se uhka on niille kalakannoille"

(kalatutkija)

Vapaa-ajankalastuksen kehittämisen keskeinen edellytys on paikallistason toimijoiden, kalastuskuntien osakkaiden ja kalastusalueiden myötämielisyys toiminnalle. Tässä suhteessa tilanne näyttää kohdealueilla hyvin myönteiseltä: Haastatellut pitivät omia ja kalastusalueensa vesialueita hyvinä kohteina vapaa-ajankalastukselle ja matkailukalastuksen kehittämiseksi.

"Mä nään positiivisena, ja kalastuskunnan piirissä yleensä uskosin että nähään positiivisena semmoset asiat kanssa kaikki, että hyödynnetään sitä (vesialuetta)."

(esimies)

"Kyllähän se tuo kunta on järvimatkailua koittana kehittää, ja kyllähän sinne semmosta soppii, enkä minä sitä huonona asiana niä, jos järvimatkailulla saadaan virkistymään. En näkis että se missään tappauksessa niin suurelleen se järvimatkailu tulloo menemään, että siinä mittää hankaluutta tulis olemaan."

(esimies)

Haastattelija: "Onko täällä mielestäsi tarpeen tai mahdollista kehittää matkailukalastusta?"

"Kyllä se on täysin mahdollinen, siihen pitäis vaan enemmän kiinnittää huomiota, tällä hetkellä ei oo paljon. Siinä voi olla sekin että se vaatii, tällainen voimakas matkailukalastuspaikka, niin koskialueita sitten, ja myös järvikalastus, pitää olla valinnan varaa."

(virkistyskalastaja)

"Meillä on niin hieno järvi tässä että ! Kyllä siinä ois ihan matkailukohetta tarpeeksi, tonne jonnekin saksalaisille... se vaan pitäis osata markkinoida ja tehdä niin mä luulen että asiakkaita riittäis."

(mökkiläinen)

Vapaa-ajankalastuksen aiheuttamasta rasituksesta selvästi merkittävimpanä pidettiin kalastuksen näkyvyyttä ja sen myötä lisääntyvää vesiliikennettä. Vapaa-ajankalastuksen tapanormien kehittäminen tuli esille sekä omistajataholta että ei-paikallisten vapaa-ajankalastajien haastatteluissa:

"Miksei olis (varaa lisätä vapaa-ajankalastusta) , mä oon aina sanonu että jos laittaa uistimen venneen perään ja lähtee soutamaan niin minun mielestä se, vaikkei mittään lupia ois niin sen ilon suopi. Mutta sitten kun tulee tuohon viiellätoista ja kahellakymmenellä vieheellä niin ja koneiden kanssa pelataan niin mä sanon että ne on aivan liian halpoja niijen luvat"

(esimies)

"Sen vois sanoo että jos se liikkuminen ei oo hallittua ja ei osata käyttäytyä että mennään liian lähelle toisten rantoja, niin siinä mielessä vois kattoo haitaks sen liikkumisen"

(virkistyskalastaja)

"Kyllä mä luulen että siinä täytyy tulla se liikkuminen ennen kun sieltä rupee kalat häviämään, kyllä siellä ennen räpiköijään kun ruvetaan kalaa saamaan, kyl se täytyy tietää mistä sitä kalaa tulee ennen kuin sitä saa."

(mökkiläinen)

Kalakannoille vapaa-ajankalastuksen lisääntymisestä eivät paikallistason päätöksentekijät uskoneet muodostuvan haittaa. Kalastuskuntien esimiehet tiedostivat varsin selvästi vapaa-ajankalastuksen monipuolisen motiiviperustan:

"En tiää onko niillä se pääasia tää saalis vai se että pääsee niinkun muuten virkistäytymään veen äärelle. Mutta ainakin näyttää että siellä se raha liikkuu, että se vaan pitäis jollain tavalla saada pyydystettyä tänne."

(esimies)

"Kalastuksessa, mulla on semmonen käsitys että se saalis ei oo aina tärkein siinä, että kyllä se on sitä luonnossa liikkumista ja muuta että... kyllähän kalastaja usein jää ilman saalista, ainahan sitä suurin toivein lähtee, mutta kyllä ne tietää että ei sitä aina tule."

(esimies)

Vapaa-ajankalastuksen kehittämisen kalastuskuntien esimiehet, muiden toimijoiden ohella, näkivät selvästi riippuvaisena kalastuskunnan ulkopuolisesta aloitteesta:

"Tietysti siinä saattas olla jos olis oikeen aktiivisia nää kalastuskunnan jäsenet, mutta kun myö ollaan semmosia vanhoja jupuroita että myö vuan nää asiat hoijetaan, niin että ei enää oo sellasta inspiraatiota ja intoo että ois sitä aikoo ja halua paneutua."

(esimies)

"Kyllä mä luulisin että (kalastuskunnissa) se on lähinnä motivaatiokysymys siinä, ei niillä ole niinku haluja lisätä, omasta aloitteestaan."

(virkistyskalastaja)

Matkailukalastuksen kehittämisessä eräät toimijat pitivät tärkeänä nykyisten kalastusmahdollisuuksien hyödyntämistä alueen tunnettavuuden lisäämisessä ennen suuria investointeja.

"...ei ymmärretty sitä asiaa että semmonen kun saajaan tänne kisailijoita niin se on markkoja, yks kisa niin se on kalastusmatkailutapatuma sinänsä. Satsataan valtavasti ja kalastusmatkailusta puhutaan hurjasti, ja ei sen tarvi olla kun tommonen pilkkikilpailun järjestäminen niin se on kalastusmatkailua, ja ne on kunnan kannalta silleen tärkeitä, vaikkei niitä olis kuin silloin tällön."

(esimies)

Useat kalastuskuntien osakkaat ja mökkiläiset muistivat jonkun alueella toimineen kalastusmatkailu- tai oheispalveluja tarjonneen yrityksen. Niiden toimintaa pidettiin pienimuotoisena tai ne olivat kokonaan hävinneet. Uudet yritykset olivat tervetulleita, kunhan pelisäännöistä kalastuskuntien kanssa vain sovittaisiin:

"Mitä täälläkin on ollu vuokramökkiä ja muuta, niin kyllä ne melkoilla on luopunu siitä että, on kannattamaton tai työn paljous tai mikä sitte on..."

"Pääasiassa tekijöistä on pulaa!"

"Kyllä, ja samalla niinku ideoista sitte."

(kaksi kalastuskunnan esimiestä)

"Ei toimi joo... se ois kyllä hieno juttu jos semmosen sais. Tuossa oli yks, mutta ei oo silläkään enää mitään tekemistä kalastuksen eikä minkään kanssa. Kyllä tuossa kalastusjutussa ois markkinarakoo...se on vaan yhteistuumin kehiteltävä ja suunniteltava, kyl varmaan pääsee yhteisymmärrykseen, koska se on kuitenkin lisärahaa, en näkis sitä yhtään huonona vaihtoehtona."

(mökkiläinen)

"Minä en yksinkertaisesti ymmärrä mikä siinä on (syynä kalastusmatkailuyritysten vähyteen), koska kalaa on ja vettä on ja luvat järjestyy."

(isännöitsijä)

"Miksei siinä vois olla, jos muita edellytyksiä on, ei kai se siitä kiinni ole. Jos joku perustais jonkun lomapaikan niin kyllä minä uskosin että kalastuskunnan kanssa pääsis erikoisluvista siinä ympäristössä yhteisymmärrykseen, olettasin."

(esimies)

"Kyllä mä uskon että tää järvi kestäis sen tyypistäkin käyttöä... Täällä kun ei oo vielä mitään mökkikyliä niin tuntuu että mahtuu vielä. Ja lisäis työpaikkoja, kyllä se

ois hyvä siltäkin kannalta varmasti. Ehkä siin on sekin hyvä puoli että tulis enemmän kanssakäymistä kaupunkilaisten ja maalaisten välille.”

(mökkiläinen)

Läänikohtaisesta viehekortista ja sen vaikutuksista vapaa-ajankalastajilla oli myönteinen kuva, mikä johtui ilmeisesti siitä että lupauudistus vaikutti vain vähän alueen kalastuskäytäntöihin. Kalastuskuntien esimiehet suhtautuivat asiaan neutraalisti: Kohdealueilla lääniluvan vaikutus vapaa-ajankalastukseen lienee vähäinen. Sen sijaan kalatalousneuvonnan taholla todettiin luvan vaikutus rahavirtoihin:

”Täytyy sanoa et silloin pidin sitä aikonaan hyvänä et se tuli, just sen takia että pääsee merelle edes yhdellä luvalla kalastaa. Nyt sitten taas kun kattoo tota luvanmyyntiä niin mitenkä se on taas kalastusalueen toiminnasta pois sitä rahaa, ei nyt tässä Pohjois-Päijänteellä sinänsä, mutta tuolla muualla on semmosia paikkoja että ihmiset on ostanu sen alueluvan mikä on ihan kohtuuhintanen, ja silloin saanu uistella monella vavalla, ja niil on ollu se todellinen tarve päästä heittelemään vaikka mökiltä. Nyt ne ostaa sitte sen läänikohtasen ja heittelee minkä heittelee ja mahdollisesti käyvät sitten heittelemässä vielä muualla, ja tota, en tiää mitenkä siihen suhtautus. Toisaalta se on hirveen hyvä ja toisaalta ei oikeen kiva että kalavesien hoitoon ei tuu rahaa niin paljon.”

(neuvoja)

5. Johtopäätöksiä

Vapaa-ajankalastuksen kehittämiseen ja taloudelliseen hyödyntämiseen suhtauduttiin kaikissa intressiryhmissä myönteisesti. Matkailukalastuksen kehittämisen keskeinen edellytys on vesialueiden omistajien myötämielisyys. Tämän hankkeen haastateltujen osalta tämä edellytys näyttää olevan kunnossa; Paikallistason toimijat ihmettelivät lähinnä sitä miksei tämän tyyppistä kehitystoimintaa ole järviolueella juuri lainkaan, huolimatta hienoista luonnonresursseista.

Tulosten perustella kehitystoiminnan reunaehdot ovat paikallisesta näkökulmasta varsin selvät: Kehityshankkeissa on suunnitteluvaiheen alusta lähtien oltava yhteydessä laajalti vesialueen omistajakuntaan paikallisen yhteistyön varmistamiseksi. Toiseksi matkailukalastuksen lisääntyessä on pyrittävä varmistamaan, että ei-paikalliset vesialueen käyttäjät ymmärtävät liikkuvansa ja kalastavansa paikallisten asukkaiden elinympäristössä, jolloin käyttäytymisnormien tulisi olla sopusoinnussa paikallisten tapojen kanssa (nämä tulisi kirjata).

Kolmanneksi, sekä vapaa-ajankalastajien saaliin että (tiettyjen) petokalakantojen turvaamiseksi voimassa olevat rajoitukset on saatava kaikkien intressiryhmien tietoon ja käytäntöön. Vapaa-ajankalastuksen lisääntyessä vaikkapa vain pienehköillä yksittäisillä alueilla tarpeellista olisi myös valvonnan lisääminen. Esimerkiksi nykyistä useampien tahojen (kalastusseurat, kalastusalueen valvojat, lähikalastuskuntien aktiivit) valvonnan salliminen kalastuskuntien ja kalastusalueen lupa-alueilla voisi olla toimiva ratkaisu. Tällaisia ratkaisumalleja on paikoin jo kokeiltu.

Selkeänä johtopäätöksenä tuloksista voidaan todeta, että tiedotuksen lisääminen sekä kalastuskuntien sisällä että kalastuskunnista ja kalastusalueesta vesialueiden käyttäjien suuntaan on välttämätöntä sekä nykyisten vesialueiden (kalakantojen) hoitoa koskevien päätösten vaikuttavuuden tehostamiseksi, että intressiryhmien keskinäisen tietoisuuden lisäämiseksi.

Kalastuskuntien osakkailleen suuntaaman tiedotuksen tehostaminen palvelee kahta päämäärää: se voisi lisätä ei-paikallisten osakkaiden kiinnostusta kalastuskunnan toimintaan, ja saattaisi tuoda uusia toimijoita kalastuskuntaan. Tällainen vuoro-vaikutuksen edistäminen voisi tuottaa nykyisen, usein yksisuuntaisen tiedotuksen sijaan pysyvämpää hyötyä. Useimmissa kalastuskunnissa on runsaasti pitkäaikaisia kalastusta harrastavia mökkiläisiä, jotka voivat osallistua kalastuskunnan toimintaan. Aloite tähän on ehdottomasti kalastuskunnilla, ja osallistuminen näyttää riippuvan lähinnä kalastuskunnan tiedottamisesta osakaskunnalleen. Paitsi kalastuskunnan toiminnan elävöittämistä, tämä palvelisi myös paikallisten ja ei-paikallisten kalastajien ja vesialueiden käyttäjien näkemyksien sovittamista yhteen, mikä puolestaan on edellytys vesialueiden käytön yleiselle kehittämiselle.

Käytännössä tiedotuksen tehostaminen tarkoittaa kutsuja kokouksiin, kokouksen päätöksistä ja kalastuskunnan toiminnasta tiedottamista henkilökohtaisesti ja kaikille osakkaille. Uusi osakasluettelo on tarpeen niille kalastuskunnille, joiden alueella on tapahtunut viime aikoina muutoksia omistajakunnassa.

Ei-paikalliset osakkaat pitävät osakaskohtaista tiedotusta myös merkinä siitä, että kalastuskunta pyrkii ottamaan myös heidän tarpeitaan huomioon. Samalla kalastuskunta jakaa vastuuta ympäristöään koskevasta päätöksenteosta ja siihen osallistumisesta myös pienosakkaille. Toisaalta osakaskohtainen tiedotus herättää ei-paikallisia osakkaita paremmin tiedostamaan vesialueen paikallisen käytön ja hoidon merkityksen laajemmalle vesistökokonaisuudelle. Tässä mielessä kalastuskunnat voisivat pyrkiä jakamaan osakkailleen myös kalastusalueen kautta tulevaa tietoa vesialueen tilasta.

Tämä tavoite tulisi tiedostaa myös tutkimuksien tilaaja- ja toteuttajatahoilla. Luvanmyynnin yhteydessä jaettavat tiedotteet tavoittavat kunkin kalastusalueen ja kalastuskunnan vesialueen käyttäjäkunnan parhaiten. Ne tutkimukset, joiden tuloksia voidaan soveltaa käyttöä ja hoitoa koskevassa päätöksenteossa laajalla alueella, on tarpeen raportoida selkeinä toimenpidesuosituksina erillisessä tiedotteessa, jota voidaan käyttää tiedon jakamiseen sekä kalastuskuntiin että muille vesialueiden käyttäjille. Tämän lisäksi suullinen tiedotus tutkimuksista esimerkiksi kalastusalueen kokouksissa on tutkimustiedon välittymisen kannalta ensiarvoisen tärkeää.

Kalastuskuntien luvanmyynnistä olisi toisella kohdekalastusalueella kaavailun mallin mukaan tarpeen tehdä yhteistiedote (ja mahdollisesti yhdenmukaiset kalastuskunta-kohtaiset lupakäytännöt nykyisten aluelupien lisäksi), sekä yhteinen luvanmyyntipiste, jonka kautta saisi myös verkkokalastuslupia. Näiden avulla ei-paikalliset vapaa-ajankalastajat ja kalastuspalveluja yritystoiminnassaan hyödyntävät saavat helpommin tuntuman lupatarjontaan maakunnan eri osissa.

Kalatalousviranomaisen ja kalatalousneuvonnan tulisi kiinnittää huomiota tiedotuskäytäntöjen yhtenäistämiseen ja sen tukemiseen esimerkiksi edellä mainitulla tavalla. Kalastusalueet ovat tiedotuskäytäntöjen suunnittelussa avainasemassa, mutta on syytä pyrkiä välttämään huomattavia eroja myös eri kalastusalueiden tiedotuskäytännöissä. Siten liikkuvat vapaa-ajankalastajat löytävät etsimänsä tiedon ja luvat mahdollisimman vaivattomasti.

Osakaskohtaisen tiedotuksen ja kalastuskuntien toimintaan osallistumisen lisäämistä olisi ehkä syytä testata muutaman kalastuskunnan pilottihankkeella, josta saatuja kokemuksia voitaisiin hyödyntää kalastuskuntien toiminnan ja laajemmin vapaa-ajankalastuksen toimijoiden yhteistyön kehittämisessä.

6. Lähteet

- Grönfors, M. 1982. Kvalitatiiviset kenttätymenetelmät. WSOY. Juva.
- Kasanko, M. 1996. Loma-asumisen tuomat mahdollisuudet maaseudulle. Julkaisussa Kantakylistä rantakyliin – tutkimusmatkoja maaseudulle. Toim. Kupiainen, H. Helsingin yliopiston maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja 46. Mikkeli.
- Lehtinen, E. 1998. Keski-Suomen vapaa-ajankalastuksen kehittämisohjelma 1998-2002. Maa- ja metsätalousministeriö. Kala- ja riistahallinnon julkaisuja 32. Helsinki.
- Leinonen, K. & Lehtonen, H. 1992. Virkistyskalastuksen motiivit. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. Kalatutkimuksia 52, s. 81-101. Helsinki.
- Muje, K. 1995a. Vapaa-ajankalastuksen motiiviperustasta. Julkaisussa Kalaveteen piirretty viiva – kalastus ja kalastaja yhteiskunnallisten muutosten pyörteissä. Toim. Hyytinen, L. ja Kupiainen, H. Helsingin yliopiston maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja 37:172-210. Mikkeli.
- Muje, K. 1995b. Kalastuskunta maaseudun ja kaupungin rajalla. Julkaisussa Kalaveteen piirretty viiva – kalastus ja kalastaja yhteiskunnallisten muutosten pyörteissä. Toim. Hyytinen, L. ja Kupiainen, H. Helsingin yliopiston maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja 37:151-171. Mikkeli.
- Sipponen, M. 1995. Fisheries regions – a tool for more effective fisheries management? *Aqua Fennica* 25:77-91.
- Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos 1993. Vapaa-ajankalastus vuonna 1992. SVT Ympäristö 1993:8.
- Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos 1998. Vapaa-ajankalastus vuonna 1996. SVT Ympäristö 1998:3.
- Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos 2000. Vapaa-ajankalastus vuonna 1998. SVT Maa-, metsä- ja kalatalous 2000:1.
- Tilastokeskus 1999. Kesämökki 1998. SVT Asuminen 1999:5.